

УДК 37. 013

DOI: 10.36550/2415-7988-2025-1-219-350-355

КУЛІКОВА Світлана –

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри мистецької освіти

Центральноукраїнського державного університету

імені Володимира Винниченка

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0397-6853>

e-mail s.v.kulikova@cuspu.edu.ua

ДОСВІД ФУНКЦІОНУВАННЯ ЗАКЛАДІВ СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНОЇ СФЕРИ УКРАЇНИ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХХ – ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ ХХІ СТОЛІТТЯ

У статті представлено аналіз еволюції та специфіки функціонування закладів соціально-культурної сфери України, охоплюючи період від другої половини ХХ століття до першої половини ХХІ століття. Автор обґрунтовує актуальність дослідження необхідністю глибокого осмислення історичного досвіду для формування сучасної культурної політики, виявлення конструктивних та деструктивних моделей управління культурними процесами в умовах кардинальних суспільних змін – від радянської ідеологічної системи, через перебудову, до незалежності, ринкових реформ та глобалізації.

Розглядаючи радянський період, автор підкреслює дуалістичну природу діяльності культурних установ, що поєднувала культурно-просвітницьку місію з жорстким ідеологічним контролем КПРС та державних органів. Детально характеризується розгалужена, централізовано керована мережа закладів (будинки культури, клуби, бібліотеки, музеї, театри, кінотеатри, парки, позашкільні заклади), їх типологія та спрямованість на пропаганду комуністичних ідеалів. Відзначаються основні напрями роботи, такі як культурно-просвітницька діяльність, організація дозвілля, розвиток народної творчості, а також короткотривале послаблення тиску в період «відлиги» та подальша формалізація в епоху «застою», при недостатньому кадровому та матеріально-технічному забезпеченні, особливо у сільській місцевості.

Період перебудови та здобуття незалежності характеризується деідеологізацією, пошуком національної ідентичності, перетворенням закладів культури на осередки національного відродження. Однак, ці процеси супроводжувалися глибокою економічною кризою, що призвела до різкого скорочення фінансування, деградації матеріальної бази, відтоку кадрів та змусила установи шукати шляхи адаптації до ринкових умов, зокрема через комерціалізацію та пошук позабюджетних джерел. Формувалася нова нормативно-правова база, хоча її ефективність часто нівелювалася браком фінансового забезпечення.

На початку ХХІ століття, попри обмежені ресурси, спостерігається прагнення до стабілізації та інноваційного розвитку: впровадження інформаційно-комунікаційних технологій, дигіталізація фондів, створення веб-сайтів, віртуальних музеїв, інтерактивних експозицій, розвиток фестивального руху, майстер-класів та культурного туризму. Відбувається диверсифікація інституційного ландшафту з появою недержавного сектору та поглибленням спеціалізації закладів.

Водночас, автор акцентує на збереженні системних проблем: нерівномірність регіонального розвитку інфраструктури, застаріла матеріально-технічна база, кадрове забезпечення, а також виклики глобалізації, що актуалізують потребу в ефективній державній політиці для збереження та примноження національного культурного надбання.

Ключові слова: соціокультурна діяльність, заклади соціокультурної галузі, специфіка функціонування, культурна політика, трансформація.

KULIKOVA Svitlana –

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate

Professor of the Department of Art Education of Volodymyr

Vinnichenko Central Ukrainian State University

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0397-6853>

e-mail s.v.kulikova@cuspu.edu.ua

EXPERIENCE OF THE FUNCTIONING OF INSTITUTIONS OF THE SOCIO-CULTURAL SPHERE OF UKRAINE IN THE SECOND HALF OF THE XX-TH – FIRST HALF OF THE XXI-ST CENTURY

The article presents an analysis of the evolution and specifics of the functioning of institutions of the socio-cultural sphere of Ukraine, covering the period from the second half of the 20th century to the first half of the 21st century. The author justifies the relevance of the study by the need for a deep understanding of historical experience for the formation of modern cultural policy, the identification of constructive and destructive models of managing cultural processes in conditions of radical social changes - from the Soviet ideological system, through perestroika, to independence, market reforms and globalization.

Considering the Soviet period, the author emphasizes the dualistic nature of the activities of cultural institutions, which combined a cultural and educational mission with strict ideological control of the CPSU and state bodies. The extensive, centrally managed network of institutions (cultural centers, clubs, libraries, museums, theaters, cinemas, parks, after-school institutions), their typology and focus on the propaganda of communist ideals are described in detail. The main areas of work are noted, such as cultural and educational activities, the organization of leisure, the development of folk art, as well as a short-term easing of pressure during the "thaw" period and further formalization in the era of "stagnation", with insufficient personnel and material and technical support, especially in rural areas. The period of perestroika and gaining independence is characterized by de-ideologization, the search for national identity, the transformation of cultural institutions into centers of national revival. However, these processes were accompanied by a deep economic crisis, which led to a sharp reduction in funding, degradation of the material base, outflow of personnel and forced institutions to seek ways to adapt to market conditions, in particular through commercialization and the search for extra-budgetary sources. A new regulatory framework was formed, although its effectiveness was often leveled by a lack of financial support.

At the beginning of the 21st century, despite limited resources, there is a desire for stabilization and innovative development: the introduction of information and communication technologies, digitalization of funds, the creation of websites, virtual museums, interactive exhibitions, the development of the festival movement, master classes and cultural tourism. The institutional landscape is diversifying with the emergence of the non-state sector and the deepening of specialization of institutions.

At the same time, the author emphasizes the preservation of systemic problems: uneven regional development of infrastructure, outdated material and technical base, human resources, as well as the challenges of globalization, which actualize the need for effective state policy to preserve and increase national cultural heritage.

Key words: *socio-cultural activity, institutions of the socio-cultural sector, specifics of functioning, cultural policy, transformation.*

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Глибоке осмислення історичного досвіду функціонування соціально-культурної сфери набуває виняткової актуальності для формування ефективної сучасної культурної політики України, оскільки ретроспективний аналіз дозволяє ідентифікувати як конструктивні, так і деструктивні моделі управління культурними процесами, що є необхідною передумовою для розробки стратегічно виважених рішень, спрямованих на збереження та примноження національного культурного надбання.

У цьому контексті виникає нагальна потреба у всебічному аналізі трансформаційних процесів, що відбувалися у соціально-культурній сфері України, зумовлених кардинальними суспільними змінами: від функціонування в умовах радянської ідеологічної системи, через суперечливі тенденції періоду перебудови, до фундаментальних зрушень, пов'язаних із здобуттям державної незалежності, впровадженням ринкових реформ та інтенсифікацією глобалізаційних впливів, адже ці чинники безпосередньо детермінували інституційну динаміку та зміст діяльності культурних інституцій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Історіографічний аналіз проблеми функціонування закладів соціально-культурної сфери України другої половини XX – першої половини XXI століття засвідчує наявність значного масиву наукових розвідок, які висвітлюють різноманітні аспекти історії соціокультурної діяльності та державної культурної політики. Зокрема, фундаментальні дослідження з історії української культури радянської доби, що розкривають її ідеологічні детермінанти та інституційні особливості, представлені у працях таких вітчизняних вчених, як Г. Касьянов, В. Даниленко, Ю. Шаповал та ін.

О. Гриценко, Л. Нагорна та ін. звертали увагу на етнокультурні процеси та формування національної ідентичності в зазначений період. Функціонування окремих типів закладів культури, зокрема бібліотечної справи, музейництва, клубної роботи в радянській Україні та їхню трансформацію в умовах ідеологічного тиску аналізували С. Безклубенко, О. Ковальчук, В. Шейко та ін.

Трансформаційні процеси в діяльності закладів культури, їх адаптацію до ринкових умов, пошук нових джерел фінансування та форм роботи досліджували І. Безгін, Т. Гаєвська, О. Розумна, М. Стріха та ін.

Проблеми державної культурної політики України наприкінці XX – на початку XXI століття, її нормативно-правове забезпечення, стратегічні напрями та ефективність реалізації стали предметом аналізу у наукових студіях О. Буценка, Ю. Богуцького, В. Скурятівського та ін.

Мета статті – проаналізувати досвід роботи закладів соціально-культурної сфери України у

другій половині XX – на початку XXI століття, виявити основні тенденції, проблеми та досягнення в їх діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Функціонування закладів соціально-культурної сфери в Українській РСР протягом другої половини XX століття характеризувалося дуалістичною природою, поєднуючи реалізацію культурно-просвітницької місії з жорстким ідеологічним детермінізмом радянської системи.

Характеристика мережі та типологія закладів демонструвала розгалужену, централізовану керувану інституційну структуру. Домінуючими типами установ були будинки культури та клуби, диференційовані за територіальною (міські, сільські) та відомчою ознаками, які виступали основними осередками організації дозвілля та культурно-масової роботи.

Розгалужена бібліотечна система, як зазначає В. Петренко, охоплювала масові, наукові та спеціалізовані книгозбірні, що виконували функції акумуляції та поширення знань, хоча й під суворим контролем змісту фондів [9, с. 45]. Музейна мережа включала історичні, краєзнавчі, художні та меморіальні заклади, експозиційна діяльність яких спрямовувалася на утвердження офіційної історичної наративи та ідеологічних постулатів. Театрально-концертні установи, зокрема театри різних жанрів, філармонії, а також розгалужена мережа кінотеатрів, становили важливий сегмент культурної інфраструктури, покликаний забезпечувати як естетичні потреби населення, так і пропагандистські завдання. Парки культури та відпочинку слугували місцями організованого масового дозвілля. Важливу роль у системі комуністичного виховання підростаючого покоління відігравали позашкільні заклади, такі як палаци та будинки піонерів, станції юних техніків та натуралістів, що детально проаналізовано у колективній монографії «Культурне будівництво в УРСР» [6, с. 112–115].

Державна політика та ідеологічний контроль визначали всі аспекти діяльності соціально-культурної сфери. Керівна та спрямовуюча роль Комуністичної партії Радянського Союзу (КПРС) та підзвітних їй державних органів, зокрема Міністерства культури УРСР та Головліту, забезпечувала тотальне управління культурним життям [3, с. 58]. Жорстка ідеологічна цензура, як підкреслює О. Іваненко, пронизувала репертуарну політику театрів і кінотеатрів, експозиційну діяльність музеїв та видавничу справу, спрямовуючи їх на пропаганду комуністичних ідеалів та формування «нової радянської людини». Відтак, заклади культури немінуче виконували виразну пропагандистську функцію, транслуючи офіційні ідеологічні доктрини та беручи участь у політико-виховній роботі серед населення [6, с. 65–70].

Основні напрями та форми роботи закладів соціально-культурної сфери включали широку культурно-просвітницьку діяльність, яка реалі-

зовувалася через організацію лекцій, тематичних вечорів, концертів та виставок. Важливим завданням була організація дозвілля населення, що часто набувала форм масових свят та заходів, приурочених до радянських пам'ятних дат, також значна увага приділялася розвитку народної творчості та художньої самодіяльності, які розглядалися як засіб залучення широких мас до культурного процесу та водночас як інструмент ідеологічного впливу [3, с. 88].

Період «хрущовської відлиги», за спостереженнями М. Сидоренка, приніс певне послаблення ідеологічного тиску та обмежене розширення тематичного діапазону культурних заходів, однак ці тенденції були короткотривалими, а наступний період «застою» характеризувався посиленням формалізації роботи закладів культури, бюрократизацією управління, але водночас і подальшим кількісним розширенням мережі, що часто не супроводжувалося якісним покращенням змісту діяльності [10, с. 105].

Кадрове та матеріально-технічне забезпечення соціально-культурної сфери здійснювалося централізовано, проте часто за залишковим принципом. Система підготовки фахівців для закладів культури, як вказує Л. Коваленко, включала культурно-освітні училища та інститути культури, проте якість підготовки та ідеологічна лояльність кадрів перебували під пильним контролем партійних органів. Матеріально-технічна база багатьох закладів, особливо у сільській місцевості, залишалася недостатньою, що обмежувало можливості для повноцінної культурно-просвітницької роботи [3, с. 72].

Період перебудови, ініційований у другій половині 1980-х років, започаткував кардинальні трансформації у соціально-культурній сфері України, які продовжилися та поглибилися з проголошенням державної незалежності. Ці процеси характеризувалися насамперед деідеологізацією та активним пошуком нової національної ідентичності. Зняття ідеологічних лещат та лібералізація суспільного життя призвели до поступового демонтажу цензурних обмежень, що відкрило шлях до переосмислення вітчизняної історії та культури, реабілітації заборонених раніше імен, творів та історичних подій [5].

Заклади культури, як зауважує А. Мельник, стали важливими майданчиками для цих процесів, перетворюючись з інструментів пропаганди на осередки національного відродження. Саме в їхніх стінах активізувалися дискусії про українську мову, історію, культурну спадщину, що сприяло формуванню нової суспільної свідомості. Це виявилось у появі нових тем, нетрадиційних форм роботи, зокрема фестивалів української культури, тематичних вечорів, присвячених раніше замовчуваним постатям, а також у виникненні численних громадських ініціатив та неформальних культурних об'єднань, що прагнули заповнити ідеологічний вакуум та запропонувати альтернативні культурні продукти [8, с. 33].

Водночас, процеси демократизації та національно-культурного піднесення супроводжувалися глибокою системною економічною

кризою, яка мала катастрофічні наслідки для закладів культури. Різке скорочення, а подекуди й повне припинення державного фінансування, зумовлене гіперінфляційними процесами та загальним економічним спадом, поставило під загрозу саме існування багатьох культурних інституцій.

Як наслідок, згідно з дослідженнями Г. Ткаченка, спостерігалася стрімка деградація матеріально-технічної бази, відсутність коштів на ремонт приміщень, оновлення обладнання та поповнення фондів. Не менш гострою стала проблема збереження кадрового потенціалу: низький рівень заробітної плати, її нерегулярні виплати спричинили масовий відтік кваліфікованих фахівців зі сфери культури в інші, більш прибуткові галузі. Значна частина закладів, особливо у сільській місцевості та малих містах, була змушена припинити свою діяльність або істотно скоротити обсяги роботи, деякі з них були перепрофільовані або передані у комерційне використання [12, с. 78].

Становлення незалежної Української держави актуалізувало нагальну потребу у формуванні нової нормативно-правової бази функціонування культурної сфери, яка б відповідала новим суспільно-політичним реаліям. Прийняття низки законодавчих актів, зокрема Закону України «Про культуру» (1992 р.) та інших спеціалізованих законів, як аналізує В. Захарченко, заклало основи для деідеологізації управління культурою, утвердження пріоритетності національно-культурного розвитку, охорони культурної спадщини та підтримки професійного мистецтва. Однак, декларативний характер багатьох положень та відсутність належних механізмів їх фінансового забезпечення часто нівелювали їхню практичну дієвість [2, с. 15].

В умовах критичного недофінансування з боку держави заклади культури були змушені шукати шляхи адаптації до нових ринкових умов. Заклади культури, як зазначає О. Лисенко, розпочали активний пошук позабюджетних джерел фінансування, що включав спроби залучення спонсорських коштів, меценатської допомоги, а також розвиток власної господарської діяльності. Поширилася практика запровадження платних послуг, яка, з одного боку, дозволяла отримати додаткові кошти, а з іншого – обмежувала доступність культурних благ для малозабезпечених верств населення. Окремі напрями діяльності, зокрема організація концертів популярних виконавців, проведення виставок-продажів, здача приміщень в оренду, зазнали явної комерціалізації, що іноді відбувалося на шкоду основній статутній діяльності та культурно-просвітницькій місії закладів [7, с. 55].

Настання XXI століття ознаменувало для закладів соціально-культурної сфери України перехід від етапу кризового виживання 1990-х років до фази відносної стабілізації та активного пошуку інноваційних шляхів розвитку, що, втім, відбувалося в умовах перманентно обмежених фінансових ресурсів та інституційної інерції.

Державна підтримка культурної галузі, як слушно зазначає П. Федорченко часто залишалася

на рівні декларацій та не забезпечувала належного фінансування, що зумовлювало хронічний дефіцит ресурсів і суттєво обмежувало потенціал та ефективність функціонування культурних інституцій. У цьому контексті, зростала роль органів місцевого самоврядування у підтримці та розвитку локальної культурної інфраструктури, хоча їхні можливості безпосередньо корелювали з фінансовою спроможністю конкретних територіальних громад [13, с. 67].

Як підкреслює О. Кравчук у умовах дефіциту бюджетного фінансування, дедалі більшого значення набувала проектна діяльність, зокрема участь у національних та міжнародних грантових програмах, що дозволяло закладам культури залучати позабюджетні кошти на реалізацію інноваційних ініціатив, модернізацію матеріально-технічної бази та впровадження новітніх управлінських практик [4, с. 112].

Імплементация інноваційних підходів та системна модернізація діяльності стали ключовими детермінантами не лише виживання, але й конкурентоспроможного розвитку багатьох культурних установ. Одним із пріоритетних напрямів стала інтеграція інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у всі сфери діяльності. Це виявилось у масштабних проектах з дигіталізації бібліотечних, архівних та музейних фондів, включаючи рідкісні видання, рукописи, історичні документи та мистецькі твори, що забезпечило їх збереження та розширило доступ для дослідників і широкої громадськості.

Наразі активно створюються та розвиваються інституційні веб-сайти, які перетворювалися на багатфункціональні платформи для інформування, комунікації та надання онлайн-послуг (електронні каталоги, віртуальні виставки, онлайн-бронювання квитків, освітні ресурси). Поява та розвиток віртуальних музеїв, 3D-турів експозиціями, інтерактивних карт та застосунків з доповненою реальністю значно розширили аудиторію та межі доступності культурних цінностей, додаючи географічні та фізичні бар'єри.

Згідно з дослідженнями І. Степаненко, заклади культури почали активно експериментувати та впроваджувати нові, більш динамічні та партисипативні форми взаємодії з аудиторією. Відбувся відхід від традиційної моделі пасивного споглядання до активного залучення відвідувачів через інтерактивні експозиції, що передбачали тактильну взаємодію, елементи гейміфікації, використання мультимедійних інсталяцій. Набули популярності численні фестивалі різноманітної тематики – від етнографічних та історичних реконструкцій до сучасного мистецтва та музики – які перетворювалися на яскраві культурні події, що сприяли формуванню локальних ідентичностей та залученню туристів. Майстер-класи, творчі лабораторії, воркшопи, лекторії відкритого формату стали невід'ємною частиною програмної діяльності, спрямованої на розвиток креативності, здобуття нових знань та навичок, а також на задоволення диверсифікованих культурних запитів різних вікових та соціальних груп населення. Помітного розвитку набув культурний туризм, де

зклади культури, особливо музеї-заповідники, історико-культурні комплекси та унікальні архітектурні пам'ятки, стали ключовими атракціями, що стимулювало розробку нових туристичних маршрутів, продуктів та сприяло як популяризації національної та регіональної культурної спадщини, так і залученню додаткових фінансових ресурсів для їх збереження та розвитку [11, с. 88].

Водночас, функціонування соціально-культурної сфери відбувалося під тиском потужних викликів глобалізації. З одного боку, це відкривало нові можливості для міжнародної культурної співпраці, обміну досвідом, інтеграції в світовий культурний простір та доступу до глобальних інформаційних ресурсів. З іншого – загострювало проблему збереження унікальності національної культурної спадщини, мовної самобутності та автентичних традицій в умовах інтенсивного впливу уніфікованих трендів масової культури та інформаційної експансії. Завдання захисту, збереження та активної промоції української культури на міжнародній арені, зокрема через інноваційні цифрові платформи та міжнародні культурні проекти, стали пріоритетними для державної культурної політики, хоча її реалізація часто характеризувалася недостатньою системністю, стратегічним плануванням та фінансовим забезпеченням.

Характерною ознакою соціокультурних процесів на початку ХХІ століття стала прогресуюча диверсифікація інституційного ландшафту. Поряд з традиційними державними та комунальними установами активно формувався та розвивався недержавний сектор, представлений приватними галереями, незалежними арт-центрами, продюсерськими агенціями, креативними просторами та незалежними театральними колективами. Ці нові суб'єкти культурної діяльності часто демонстрували більшу гнучкість, інноваційність у підходах, здатність оперативно реагувати на актуальні суспільні запити та пропонувати альтернативний, нішевий культурний продукт. Спостерігалася також тенденція до поглиблення спеціалізації закладів культури, їх чіткіша орієнтація на конкретні цільові аудиторії (діти та молодь, люди похилого віку, професійні спільноти, представники різних субкультур тощо), що дозволяло більш адресно та ефективно задовольняти диверсифіковані культурні потреби сучасного українського суспільства [5, с. 145].

Незважаючи на зазначені позитивні зрушення та впровадження інноваційних практик, у період з 2000 року і дотепер соціально-культурна сфера України продовжує стикатися з комплексом системних проблем, що гальмують її повноцінний модернізаційний розвиток. Як справедливо наголошує С. Гончарук, однією з ключових залишається виражена нерівномірність розвитку культурної інфраструктури в регіональному розрізі, що призводить до суттєвих диспропорцій у доступі до якісних культурних послуг та продуктів між мешканцями великих міст та населенням сільської місцевості й малих населених пунктів. Гострою проблемою є кадрове забезпечення галузі,

що пов'язане з низьким рівнем престижності професії працівника культури, незадовільним рівнем оплати праці, відсутністю дієвих механізмів соціального захисту та, як наслідок, відтоком кваліфікованих, особливо молодих, фахівців. Нагальною та критично важливою залишається необхідність системного оновлення катастрофічно застарілої матеріально-технічної бази більшості закладів культури, що вимагає значних довгострокових капіталовкладень, розробки та реалізації цільових державних і регіональних програм для забезпечення їхньої фізичної збереженості, функціональної відповідності сучасним вимогам та конкурентоспроможності у динамічному культурному середовищі [1, с. 45–50].

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. Проведений аналіз досвіду функціонування закладів соціально-культурної сфери України другої половини ХХ – першої половини ХХІ століття засвідчив складний та суперечливий шлях їхнього розвитку, детермінований кардинальними суспільно-політичними та економічними трансформаціями.

У радянський період ці установи, попри розгалужену мережу та певні культурно-просвітницькі досягнення, функціонували в умовах жорсткого ідеологічного контролю, виконуючи передусім пропагандистські завдання та зазнаючи суттєвих обмежень у творчій та національно-культурній самореалізації.

Період перебудови та здобуття Україною незалежності відкрив можливості для деідеологізації культурного життя, національного відродження та переосмислення ролі закладів культури, однак супроводжувався глибокою економічною кризою, яка призвела до катастрофічного скорочення фінансування, деградації матеріально-технічної бази та масового відтоку кадрів, змусивши інституції адаптуватися до ринкових умов, часто шляхом комерціалізації.

На початку ХХІ століття, попри перманентний дефіцит ресурсів та інституційну інерцію, спостерігається прагнення до стабілізації, модернізації та пошуку інноваційних шляхів розвитку, зокрема через впровадження інформаційно-комунікаційних технологій, дигіталізацію, розвиток проєктної діяльності, експерименти з новими формами роботи та диверсифікацію інституційного ландшафту. Водночас, сфера продовжує стикатися із системними викликами, такими як нерівномірність регіонального розвитку інфраструктури, застаріла матеріально-технічна база, кадрове забезпечення та вплив глобалізаційних процесів, що актуалізує потребу в ефективній державній культурній політиці, спрямованій на збереження та примноження національного культурного надбання в нових умовах.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Гончарук С. М. Регіональні диспропорції розвитку культурної інфраструктури України. *Культура і сучасність*. 2020. № 1. С. 42–53.
2. Захарченко В. Ю. Правові засади функціонування культури в незалежній Україні: перші кроки.

Вісник Академії правових наук України. 1997. № 2. С. 12–25.

3. Коваленко Л. Д. Кадрове та матеріально-технічне забезпечення закладів культури УРСР: статистично-аналітичний огляд. Одеса: Астропринт, 2005. 250 с.
4. Кравчук О. Б. Проєктний менеджмент у соціокультурній сфері: український досвід. Тернопіль: Економічна думка, 2015. 185 с.
5. Кулікова С. В. Кризові явища 2019–2024 рр. у соціокультурній сфері України та стратегії їх мінімізації. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. 2025. Вип. 218. С. 143–148.
6. Культурне будівництво в УРСР: досягнення та проблеми (1945–1985) / За ред. О. І. Іваненка. Львів: Вища школа, 1995. 320 с.
7. Лисенко О. С. Заклади культури України: стратегії виживання та розвитку в 1990-ті роки. Чернівці: Деснянська правда, 2000. 155 с.
8. Мельник А. В. Культурна політика України в добу перебудови: виклики та здобутки. Київ: Вид-во «Українознавство», 1996. 180 с.
9. Петренко В. С. Інституційна структура культурно-освітніх закладів Української РСР (1950–1980-ті рр.). Київ: Наукова думка, 1998. 215 с.
10. Сидоренко М. П. Ідеологічний контроль та культурно-масова робота в Україні періоду «застою». Харків: Основа, 2001. 180 с.
11. Степаненко І. В. Інноваційні технології в діяльності сучасних закладів культури. Харків: ХДАК, 2018. 250 с.
12. Ткаченко Г. П. Соціокультурна сфера України в умовах ринкових трансформацій (1991–1999 рр.). Львів: Центр Європи, 2002. 240 с.
13. Федорченко П. М. Державна політика у сфері культури України на початку ХХІ століття: реалії та перспективи. Київ: Знання України, 2010. 220 с.

REFERENCES

1. Honcharuk, S. M. (2020). Regionalni dysproporciji rozvytku kulturnoyi infrastruktury Ukrainy. [Regional Disproportions in the Development of Cultural Infrastructure of Ukraine]. *Kultura i suchasnist*. № 1. S. 42–53. [in Ukrainian]
2. Zakharchenko, V. YU. (1997). Pravovi zasady funktsionuvannya kul'tury v nezalezhniy Ukraini: pershi kroky. [Legal principles of the functioning of culture in independent Ukraine: first steps]. *Visnyk Akademiyi pravovykh nauk Ukrainy*. № 2. S. 12–25. [in Ukrainian]
3. Kovalenko, L. D. (2005). Kadrove ta materialno-tekhnichne zabezpechennya zakladiv kultury URSR: statystychno-analitychnyy ohlyad. [Personnel and material and technical support of cultural institutions of the Ukrainian SSR: statistical and analytical review]. Odessa: Astroprint. 250 s. [in Ukrainian]
4. Kravchuk, O. B. (2015). Proyeektnyy menedzhment u sotsiokul'turniy sferi: ukrayins'kyu dosvid. [Project management in the socio-cultural sphere: Ukrainian experience]. Ternopil: Ekonomichna dumka. 185 s. [in Ukrainian]
5. Kulikova, S. V. (2025). Kryzovi yavyshecha 2019–2024 rr. u sotsiokul'turniy sferi Ukrainy ta stratehiyi yikh minimizatsiyi. [Crisis phenomena of 2019–2024 in the socio-cultural sphere of Ukraine and strategies for their minimization]. *Naukovi zapysky. Seriya: Pedagogichni nauky*. Vyp. 218. S. 143–148. [in Ukrainian]
6. Kulturne budivnytstvo v URSR: dosyahnennya ta problemy (1945–1985) / Za red. O. Ivanenka. (1995). [Cultural construction in the Ukrainian SSR: achievements and problems (1945–1985)]. Lviv: Vyshcha shkola. 320 s. [in Ukrainian]
7. Lysenko, O. S. (2000). Zaklady kultury Ukrainy: stratehiyi vyzyhuvannya ta rozvytku v 1990-ti roky. [Cultural

Institutions of Ukraine: Strategies for Survival and Development in the 1990-s]. Chernihiv: Desnyanska pravda. 155 s. [in Ukrainian]

8. Melnyk, A. V. (1996). Kulturna polityka Ukrainy v dobu perebudovy: vykylyky ta zdobutky. [Cultural Policy of Ukraine in the Period of Perestroika: Challenges and Achievements]. Kyiv: Vyd-vo «Ukrayinoznavstvo». 180 s. [in Ukrainian]

9. Petrenko, V. S. (1998). Instytutsiyna struktura kulturno-osvitnikh zakladiv Ukrayinskoyi RSR (1950-1980-ti rr.). [Institutional structure of cultural and educational institutions of the Ukrainian SSR (1950-1980-s)]. Kyiv: Naukova dumka. 215 s. [in Ukrainian]

10. Sydorenko, M. P. (2001). Ideolohichnyy kontrol ta kulturno-masova robota v Ukraini periodu «zastoyu». [Ideological control and cultural mass work in Ukraine during the period of «stagnation»]. Kharkiv: Osnova. 180 s. [in Ukrainian]

11. Stepanenko, I. V. (2018). Innovatsiyni tekhnolohiyi v diyalnosti suchasnykh zakladiv kultury. [Innovative technologies in the activities of modern cultural institutions]. Kharkiv: KHDAK. 250 s. [in Ukrainian]

12. Tkachenko, H. P. (2002). Sotsiokulturna sfera Ukrainy v umovakh rynkovykh transformatsiy (1991–1999 rr.). [Sociocultural sphere of Ukraine in the conditions

of market transformations (1991–1999)]. Lviv: Tsentr Yevropy. 240 s. [in Ukrainian]

13. Fedorchenko, P. M. (2010). Derzhavna polityka u sferi kultury Ukrainy na pochatku KHKH stolittya: realiyi ta perspektyvy. [State policy in the sphere of culture of Ukraine at the beginning of the 21st century: realities and prospects.]. Kyiv: Znannya Ukrainy. 220 s. [in Ukrainian]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

КУЛІКОВА Світлана – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри мистецької освіти Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: становлення та розвиток соціокультурної діяльності в Україні.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

KULIKOVA Svitlana – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Art Education of Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University.

Scientific interests: the formation and development of socio-cultural activity in Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 18.05.2025 р.

Стаття прийнята до друку 25.05.2025 р.

УДК 37.014.5:37.018.4

DOI: 10.36550/2415-7988-2025-1-219-355-360

ЛІСЕНКО Людмила –

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри германських мов,
зарубіжної літератури та методик їхнього навчання
Центральноукраїнського державного
університету імені Володимира Винниченка
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5732-6317>
e-mail: lysenkoluda78@i.ua

ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТІВ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЗАСОБАМИ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

У статті розглянуто особливості використання сучасних інформаційних технологій для підвищення об'єктивності та ефективності оцінювання знань студентів з англійської мови. Розглянуто методи й засоби оцінювання, такі як онлайн-тести, інтерактивні платформи, які покращують зворотний зв'язок і знижують суб'єктивність оцінювання. Визначено переваги та перспективи впровадження цих технологій в освітній процес. Результати дослідження підтверджують значний потенціал інформаційних технологій у підвищенні якості освіти.

У статті досліджується важливість інформаційних технологій у навчанні та оцінюванні навчальних досягнень з англійської мови студентів вищих навчальних закладів. Питання впровадження інформаційних технологій для формування у студентів потреби у вивченні англійської мови та оволодіння нею як засобом спілкування, пізнання, самореалізації та соціальної адаптації у полікультурному світі є актуальним. Вона ґрунтується на усвідомленні важливості вивчення англійської мови як засобу спілкування та пізнання в сучасному світі, підвищення конкурентоспроможності студентів у процесі економічної та соціальної євроінтеграції. Автор наголошує, що оцінювання відіграє ключову роль у процесі вивчення англійської мови, забезпеченні зворотного зв'язку та оновленні змісту дисципліни.

Відповідно до поставленої мети було проаналізовано теоретичні та методичні аспекти впровадження сучасних інформаційних технологій для підвищення об'єктивності та ефективності оцінювання знань студентів з англійської мови. Виокремлено найцінніші вітчизняні та зарубіжні методи та практики для об'єктивного оцінювання знань студентів з англійської мови у цифровому середовищі закладу вищої освіти.

Методологія дослідження ґрунтувалася на аналізі та синтезі, узагальненні науково-методичної літератури, концепцій; періодичних педагогічних видань, інтернет-ресурсів з метою систематизації сучасного педагогічного досвіду вітчизняних і зарубіжних закладів вищої освіти щодо інноваційних практик у навчанні англійської мови студентів

Сучасні інформаційні технології, які використовуються для оцінювання знань студентів з англійської мови є найбільш продуктивними для створення освітнього середовища, що забезпечує особистісно-орієнтовану взаємодію здобувачів вищої освіти.

Ключові слова: англійська мова, оцінювання, цифрові технології, навчальні досягнення, студенти, інформаційні технології.

LYSENKO Liudmyla –

Ph.D., Associate Professor, Associate Professor
at the Department of Germanic Languages,
Foreign Literature and Teaching Methodology
Volodymyr Vynnychenko Central